

Pedagogisk opplegg til litteraturfagkonferansen på Abloom filmfestival 2024

Tema: Funksjonshemming, mangfold og representasjon i litteratur og film

Målgruppe: Ungdomsskole og videregående (kan justeres for yngre elever)

Tidsramme: 3–4 undervisningsøkter á 60 minutter - 45/90 minutter

Læringsmål:

- Elevene skal lære sentrale begreper relatert til funksjonshemming, mangfold og representasjon.
- Elevene skal forstå hvordan språket har utviklet seg og hvordan det har påvirket samfunnets syn på personer med funksjonshemming.
- Elevene skal bruke begrepene til å analysere representasjonen av funksjonshemming i litteratur og film.
- Elevene skal reflektere over hvordan språk kan inkludere eller marginalisere mennesker.

Dette pedagogiske opplegget er utviklet av Abloom, med Faridah S. Nabaggala som ledende initiativtaker, for å fremme forståelse, inkludering og kunnskap om funksjonshemming og mangfold i litteratur og film.

Økt 1: Introduksjon til sentrale begreper

Mål: Elevene skal bli kjent med sentrale begreper som "funksjonshemming", "universell utforming", "skam", "tabu" og historiske begreper som "**bytting**" og "**dum**".

Aktiviteter:

1. Innledning og begrepsforklaring (15 min)

Læreren introduserer begreper relatert til funksjonshemming og mangfold. Forklar hvert begrep tydelig med enkle eksempler som er relevante for elevene. Bruk gjerne bilder eller korte videoer som illustrerer begrepene.

- **Moderne begreper:** Funksjonshemming, universell utforming, mangfold, CRPD (FN-konvensjonen om rettigheter for personer med nedsatt funksjonsevne).
- **Historiske begreper:** Bytting (et barn sett på som annerledes i gamle dager), dum (tidligere nedsettende betegnelse for mennesker med funksjonshemming).

2. Finn din venn (20 min)

Del ut kort der ett kort har et begrep og et annet har en definisjon. Elevene skal bevege seg rundt i klasserommet og finne sin "venn" som har den riktige definisjonen til deres begrep. Når alle har funnet sin partner, leser de opp begrepet og definisjonen for klassen.

3. Oppsummering og diskusjon (10 min)

Lærer oppsummerer begrepene, og klassen diskuterer kort hvorfor språkbruk har betydning for hvordan vi tenker om mennesker. Spørsmål som kan stilles:

- Hvorfor er det viktig å bruke ord som "funksjonshemming" i stedet for eldre begreper som "dum"?
- Hvordan påvirker språket våre holdninger?

Økt 2: Språklig utvikling og refleksjon

Mål: Elevene skal reflektere over hvordan språk har blitt brukt for å beskrive funksjonshemming, og hvordan språket har endret seg.

Aktiviteter:

1. **Historiske begreper og dagens språk (15 min)**

Læreren viser eksempler fra gamle tekster, folkeeventyr eller andre kilder der personer med funksjonshemming ble beskrevet med negative eller nedsettende ord, som "**bytting**" og "**dum**". Diskuter kort hvordan språket kan påvirke samfunnets syn på mennesker.

2. **Sammenligning: Gammelt og nytt språk (15 min)**

Elevene deles inn i grupper. Hver gruppe får i oppgave å sammenligne et gammelt begrep (f.eks. "idiot", "bytting") med et moderne begrep (f.eks. "funksjonshemming", "universell utforming"). Gruppene diskuterer hvordan begrepene er forskjellige, og hvorfor det er viktig å bruke respektfulle ord i dag. Gruppene presenterer deretter sine funn for resten av klassen.

3. **Samle data om begrepsbruk (15 min)**

Klassen lager en oversikt på tavlen med gamle og moderne begreper relatert til funksjonshemming. Lærer veileder en diskusjon om hvordan språket har endret seg over tid, og hva som har drevet denne endringen (f.eks. økt bevissthet om rettigheter, FN-konvensjonen osv.).

Økt 3: Analyse av representasjon i litteratur og film - valgfri

Mål: Elevene skal bruke begrepene de har lært til å analysere representasjonen av funksjonshemming og mangfold i litteratur og film.

Aktiviteter:

1. Film- eller litteraturanalyse (45 min)

Vis et utdrag fra en film eller les en kort tekst som inneholder en karakter med funksjonshemming. Forslag: utdrag fra filmen *Wonder* eller teksten *The Miracle Worker*.

- Elevene skal observere hvordan personen med funksjonshemming blir behandlet av andre karakterer og om det brukes stereotypier.
- Be elevene legge merke til om filmen/boken bruker gamle eller moderne begreper for å beskrive funksjonshemming.

2. Gruppearbeid: Diskusjon (20 min)

Elevene deles inn i grupper for å diskutere følgende spørsmål:

- Hvordan blir personen med funksjonshemming fremstilt i filmen eller teksten?
- Hvilke hindringer møter personen, og hvordan blir omgivelsene tilrettelagt (eller ikke) for dem?
- Hvordan kan film og litteratur påvirke vår forståelse av funksjonshemming?

3. Felles oppsummering (10 min)

Gruppene deler sine refleksjoner med resten av klassen, og læreren leder en felles oppsummering der elevene bruker de nye begrepene til å forklare analysene sine.

Økt 4: Kreativ oppsummering og refleksjon

Mål: Elevene skal bruke kreativitet for å oppsummere og uttrykke sin forståelse av funksjonshemming, mangfold og representasjon.

Aktiviteter:

1. **Tenkeskriving (15 min) - Eventuelt på morsmål**

Elevene skriver fritt i 5–10 minutter om hva de har lært om funksjonshemming, språkets utvikling og hvordan film og litteratur kan påvirke våre holdninger. Tekstene deles deretter i par eller små grupper.

2. **Tegn et begrep (15 min)**

Elevene velger ett av begrepene de har lært (f.eks. "universell utforming", "funksjonshemming" eller "skam") og lager en tegning som illustrerer dette begrepet. Tegningen kan være konkret eller abstrakt. Når tegningene er ferdige, kan elevene dele dem med klassen og forklare hva de har illustrert.

3. **Lag en plakat eller tankekart (15 min)**

Elevene jobber i små grupper for å lage en plakat eller et tankekart som oppsummerer det de har lært om funksjonshemming, mangfold og språk. De kan bruke både ord, bilder og korte setninger. Plakatene kan henges opp i klasserommet som en visuell påminnelse om temaet.

4. **Samle data om begrepsbruk (15 min)**

Klassen lager en oversikt på tavlen med gamle og moderne begreper relatert til funksjonshemming. Lærer veileder en diskusjon om hvordan språket har endret seg over tid, og hva som har drevet denne endringen (f.eks. økt bevissthet om rettigheter, FN-konvensjonen osv.).

Tilpasning for språknivå:

- **Enklere språk:** Bruk enkle forklaringer og korte setninger for elever med lavere språknivå. Støtt undervisningen med bilder og korte videoer for å gjøre begrepene mer tilgjengelige.
- **Flerspråklige elever:** La elever med annet morsmål bruke sitt eget språk der det er hensiktsmessig. Oppmuntre dem til å sammenligne norske begreper med begreper på sitt morsmål og diskutere likheter og forskjeller.
- **Høyere språknivå:** Utfordre elever med høyere språknivå ved å inkludere mer komplekse diskusjoner om etikk, rettigheter og samfunnsforhold, samt kobling til FN-konvensjonen om rettigheter for personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD).

Dette opplegget kombinerer teoretisk læring med praktiske og kreative aktiviteter, og det gir rom for refleksjon over både historiske og moderne begreper. Gjennom varierte læringsmetoder vil elevene få en dypere forståelse av hvordan språk og representasjon påvirker samfunnets holdninger til funksjonshemming og mangfold. Dette vil også forberede dem godt til Litteraturfagkonferansen 2024 og Abloom Filmfestivalens fokus på disse temaene.